

UOT-811.512.162

Səhifə:115-119

<https://doi.org/10.59849/2663-8967.2023.2.115>

Çinarə Yolçubəyli
Mingəçevir Dövlət Universitetinin müəllimi

AĞAMUSA AXUNDOVUN TƏDQIQATLARINDA DİL MƏDƏNİYYƏTİ PROBLEMLƏRİ

XÜLASƏ

Məqalədə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü Ağamusa Axundovun 1952-2002-ci illərdəki elmi-pedaqoji fəaliyyəti və dilimizin keşikçisi olmasından danışılır. Onun çoxsahəli yaradıcılığında dilçiliyin müxtəlif istiqamətləri nəzəri baxımından təhlil edilmişdir. A.Axundov elmi fəaliyyətinin ilk dövrlərindən Azərbaycan dilində gedən prosesləri diqqətlə işləmiş, dil quruculuğu və dil mədəniyyəti sahəsində hər bir hadisəni, dil daxili və dil xarici amilləri həmişə nəzərə almışdır. Alim onlara öz münasibətini bildirərək dil normalarının pozulmasına səbəb olan mənfi meyilləri ardıcıl və prinsipial mövqedən tənqid edən dilçilərimizdən biri olmuşdur. A.Axundovun dil mədəniyyəti, ümumiyyətlə dilimiz haqqında söylədiyi fikirlərdən daha mötəbər olmasının səbəblərindən biri onun fonetika sahəsində görkəmli bir mütəxəssis olmasıdır.

Açar sözlər: ədəbi mühit, təhkiyə üslubu, dil və üslub, bədii dil.

Giriş: Akademik Ağamusa Axundov öz mənalı ömrünü yorulmadan milli və ümumi dilçiliyin əksər sahələrinin öyrənilməsinə sərf etmişdir, ana dilimizin keşikçisi olmuşdur. Onun çoxsahəli və müxtəlif istiqamətli, orijinal və nəzəri tədqiqatlarında dilin praktik məsələlərinə geniş yer verilmişdir. A.Axundov elmi fəaliyyətinin ilk dövrlərindən dilimizdə gedən prosesləri diqqətlə izləyən, dil quruculuğu və dil mədəniyyəti sahəsində hər bir hadisəni, dildaxili və dilxarici amilləri həmişə nəzərə alan və onlara öz münasibətini bildiren dil normalarının pozulmasına səbəb olan mənfi meyilləri ardıcıl və prinsipial mövqedən tənqid edən dilçilərimizdən biri olmuşdur.

A.Axundovun dil mədəniyyəti, ümumiyyətlə, dilimiz haqqında söylədiyi fikirlərin daha mötəbər olmasının əsas səbəblərindən biri onun fonetika sahəsində görkəmli bir mütəxəssis olması ilə izah olunur. A.Axundovun Dövlət Mükafatına layiq görülmüş “Azərbaycan dilinin fonetikasi” monoqrafiyasında ədəbi dilimizin bir sıra fonetik normaları müəyyənləşdirilmişdir. Dünya dilçilik təcrübəsində də belədir. Heç də təsadüfi deyil ki, dilin bir sıra ümumi, nəzəri və praktik sahələrində daha çox uğur qazananların, elm korifeylərinin əksəriyyəti fonetika sahəsinin məşhur tədqiqatçıları olmuşdur. Ağamusa Axundov hələ Bakı Dövlət Universitetində işləyərkən də AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun elmi həyatında, xüsusilə institutun nitq mədəniyyəti şöbəsinin bütün tədbirlərində fəal iştirak edirdi. O, 1976-cı ildə (21-23 dekabr) “Maarif” nəşriyyatında keçirilən “Nitq mədəniyyəti və terminologiya məsələlərinə dair” elmi-təcrübi konfransda əsas məruzəçilərdən biri olmuşdur. A.Axundov “Nitq mədəniyyətinin leksik normalaşmasında tədris ədəbiyyatının rolu” məruzəsində, əsasən, dilimizin leksik normalarından, bu leksik normalara başqa elm sahəsinin mütəxəssislərinin müdaxiləsindən, həmçinin bu normaların qorunmasından danışır. Alim deyirdi: “Nitq mədəniyyətinin yüksəlişində onun normalarının müəyyən edilib qorunmasının həlledici əhəmiyyəti vardır. Əgər biz “xoşbəxt”, digər yerdə isə “xoşbəxt” formalarına rast gəliriksə, bu o deməkdir ki, ədəbi dilin orfoqrafik normalarına lazımcıncə əməl olunmur. Yaxud bir yerdə biz “köməyilə”, başqa yerdə “köməyi ilə”, bir yerdə “yazsaydıq”, digər yerdə isə “yazsa idik” formaları ilə qarşılaşırsaq, bu o deməkdir ki, ədəbi dilimizin qrammatik normativliyi pozulur.

Ağamusa müəllim qəzet səhifələrində, tədbirlərdə, nəşriyyatlarda, Televiziya və Radio Verilişləri Şirkətində, Milli Dram Teatrında nitq mədəniyyətinə aid keçirilən müşavirələrdə öz məruzə və çıxışlarında dil mədəniyyətinə dair səmərəli təkliflər irəli sürmüşdür. 1982-ci ildə nitq mədəniyyəti

yəti məsələlərinə aid respublika müşavirəsində “Televiziya və radionun xalqın nitq mədəniyyətinin inkişafında rolu” (Dil mədəniyyəti, IV, 1985) mövzusunda oxuduğu məruzəsi xüsusilə diqqəti cəlb edir. Akademik radionun və televiziyanın respublikamızda nitq mədəniyyətinin daha da yüksəldilməsi və inkişafı sahəsində mühüm rol oynadığını qeyd edir və göstərir ki, televiziya və radio nitq mədəniyyətinin nəzəriyyəsi baxımından çox az materialla təmin olunmuşdur. Radio və televiziyanın ədəbi dilimizi nitq mədəniyyəti cəhətdən inkişaf etdirib, onu tamamilə zənginləşdirməsindən danışan alim radio və televiziya işçilərinin, ilk növbədə, diktorların nitqindəki nöqsanlardan da danışır və bunları üç qrupda müəyyənləşdirir: 1) tələffüz nöqsanları və ya fonetik nöqsanlar; 2) ifadə nöqsanları və yaxud leksik-qrammatik nöqsanlar; 3) üslub nöqsanları.

A.Axundov bu nöqsanlara aid nümunələr verir və bunların əmələ gəlmə səbəblərini, aradan qaldırılması yollarını göstərir. Saitlə bitən hecalardakı açıq saitlərin uzun tələffüz olunmasını (sə:rin, cə:mi, a:ğır), sürət, məsul, cürət, qitə kimi sözlərin bəzi diktorların nitqində sürət, mə:sul, cür:t, qi:tə kimi səslənməsini tənqid edir, alınma xüsusi isimlərin (insan, ölkə, şəhər adlarının) tələffüzündə heca vurğusu cəhətdən sayca daha çox nöqsanlar olduğunu nəzərə çarpdırır. Bunun bir səbəbi də, müəllifə görə (bu, həqiqətən də belədir) bəzi müvafiq lüğətlərin olmaması və mövcud lüğətlərin bir çoxunda sözlərin vurğusunun göstərilməməsidir. Akademik ixtisarların işlənməsinə, nitqin sintaqmatik bölgüsünə, danışq nitqinin sürətinə də xüsusi diqqət verir. Burada həmçinin feilin zaman şəkildələrinin düzgün işlənilməsinə aid nümunələr göstərir. Onun fikrincə, radio və televiziya qəti gələcək zamanın alacaq, gələcək və alacaqdır, gələcəkdir formalarından hansını işlətməyin lazım olduğunu müəyyənləşdirmişdir. “Elə vaxt olur ki, yanaşı oturan diktorlardan biri “gələcək”, digəri isə “gələcəkdir” deməyə məcbur olur. Bəzən isə, diktor bir-birinin ardınca oxuduğu iki xəbərdən birində gələcək, ikincisində gələcəkdir formasından istifadə edir. Bunu, şübhəsiz, normal hal saymaq olmaz” [3, s.85].

A.Axundov dövlət dili, dil mədəniyyəti, ədəbi dilin normaları məsələlərinə “Heydər Əliyev dil haqqında və Heydər Əliyevin dili” əsərinin (kollektiv) “Dil və siyasət”, “Dil və dilçilik” kitabının “Dilin ictimai məsələləri” fəslinin “Ədəbi dil”, “Ədəbi dil və dialekt”, “Ədəbi dil və milli dil”, “Nitq mədəniyyəti və onun ictimai əhəmiyyəti”, “Nitq mədəniyyətinin yüksəlişində dilçilik nəzəriyyəsinin rolu” bölmələrində geniş yer vermişdir. Müəllif dilin inkişafının gedişinə şüurlu müdaxilənin, başqa sözlə, dilə siyasi amil kimi yanaşmanın mahiyyətindən, qədimliyindən danışır, dil siyasəti anlayışı haqqında müxtəlif mövcud fikirləri nəzərdən keçirir və V.P.Qriqoryevin “Dil siyasəti dil inkişafının gedişinə cəmiyyətin şüurlu müdaxiləsinin nəzəriyyə və təcrübəsidir” [1,c.89] fikrinin üzərində dayanır.

A.Axundov dil və nitq mədəniyyəti məsələlərinə “Dil və mədəniyyət” (1992) kitabında daha geniş yer vermişdir. Əsərin girişində alim ədəbi dil haqqındakı mülahizələri ümumiləşdirərək yazır ki, ədəbi dil müəyyən normaya salınmış dildir və onun əsasında daha çox ümumxalq dili dayanır. Ədəbi dil üzərində əməliyyat aparılmış bir dildir. Akademik ədəbi dilin dörd əsas fərqləndirici xüsusiyyətlərini göstərir.

1.Ədəbi dil mənsub olduğu xalqın və ya millətin ictimai həyatının bütün sahələrində geniş fəaliyyət göstərir. Elmi dildə buna polivalentlik deyilir.

2.Ədəbi dil normalaşdırılmış ünsiyyət vasitəsidir.

3.Ədəbi dil hamı üçün məcburidir. Bu, o deməkdir ki, hər hansı bir ədəbi dildən istifadə edənlər həmin dilin normalarına əməl etməyə borcludurlar.

4.Ədəbi dil müxtəlif üslubların məcmusu deməkdir. Üslubi diferensialıq adlanan bu əlamət ədəbi dilin birinci fərqləndirici əlaməti ilə, yəni onun polivalentliyi ilə bağlıdır.

Nitq mədəniyyətini dil və mədəniyyət problemlərinin ən mühüm məsələlərindən biri hesab edən A.Axundov ona belə bir tərif verir: “Nitq mədəniyyəti tətbiqi dilçilik sahəsi olub, hər hansı konkret bir dilin orfoepik, leksik, qrammatik, üslubi və s. normalarını müəyyənləşdirən nəzəri axtarışlar və təcrübə tədbirlər kompleksidir”.

Nitq mədəniyyəti üçün ən mühüm problem ədəbi dil norması anlayışıdır. Buna görə də akademik A.Axundov nitq mədəniyyətinə aid bütün məsələlərin şərhinə norma baxımından yanaşır. Əsərdə sait və samitlərin tələffüzündəki ümumi hallardan bəhs olunur. A.Axundov göstərir ki, Azərbaycan

can dili saitlərinə xas olan ümumi cəhətlərdən biri onların konkret fonetik şəraitlərdə uzun tələffüz olunmasıdır. Bu daha çox ahəng qanunu pozulan sözlərdə özünü göstərir. Saitlərin qısa tələffüzündən danışarkən qeyd edilir ki, saitlərin qısalması qapalı saitlərin tələffüzü zamanı bir qayda olaraq vurğulu hecadan əvvəl gələn hecalarda müşahidə olunur. Məsələn, ikihecalı sözlərdə birinci vurğusuz, üçhecalı sözlərdə ikinci vurğusuz, dördhecalı sözlərdə üçüncü vurğusuz, beşhecalı sözlərdə dördüncü vurğusuz və s. hecalarda saitlər qısalmır. (Bulud, buludun, buludunuz, buludumuzdan).

Təkhəcalı sözlərdə isə qapalı saitlər qısalmır: biz, düz və s. Kitabda açıq, qapalı və qoşa saitlərin işləndiyi sözlərin düzgün tələffüzünə aid çoxlu nümunə verilir.

Məlumdur ki, dilimizdə samit səslərin tələffüzündə də bir sıra ümumi cəhətlər vardır. Əsərdə karlaşma, sonorlaşma, diftonqlaşma, incələşmə-qalınlaşma hadisələrindən geniş danışılır.

Vurğudan danışılarkən alınma sözlərdə heca vurğusunun və məntiqi vurğunun düzgün deyilməsinin səbəbləri göstərilir və konkret misallarla sözlərin tələffüzündəki düzgün variantlar təqdim edilir. Kitabda uyuşma, fərqlənmə (dissimilyasiya), səstərtimi, səsdüşümü, səslərin yerdəyişməsi kimi fonetik hadisələrin düzgün ədəbi tələffüz üçün nəzərə alınmasının əhəmiyyəti qeyd edilir və bu fonetik hadisələrlə əlaqədar yaranan fonetik şəraitdə tələffüz proseslərinin geniş mənzərəsi verilir, onlar orfoepiya qaydaları şəklində ümumiləşdirilir.

“Dilimiz və yazımız”, “Nə üçün belə yazmalıyıq” bölməsində A.Axundov orfoqrafiya qaydalarındakı bəzi dolaşlıqlardan, bir sıra söz və şəkilçilərin yazılışındakı nöqsanlardan və bunların aradan qaldırılması yollarından söz açır, qaydalardakı bəzi maddələrin dəqiqləşdirilməsini təklif edir. Qaydaların yaradılmasında əsas göstərilən fonetik, morfoloji və tarixi-ənənəvi prinsiplərdən istifadə edilməsinə aid nümunələr verir və fonetik prinsipi ən demokratik, kütləvi prinsip hesab edir.

Müəllif olduqca haqlıdır ki, hər bir şəkilçinin düzgün yazılışı onun saiddən sonra (postvokal) işlənən səs tərkibi əsasında tapılır (qapılar, vətəndə) və orfoqrafik norma kimi təsbit edilir. Söz kökünün yazılışında isə samitlər üçün güclü mövqe sayılan saiddən əvvəl (prevokal) mövqeyi onun orfoqrafiyası üçün əsas götürülür. Başqa sözlə, Solmaz sözünün Solmas, Solmasda şəklində deyilişinə baxmayaraq biz həmin sözləri ona görə Solmaz, Solmazda yazırıq ki, onlar saiddən əvvəlki mövqedə Solmaz-ı, Solmaz-ın şəklində deyilir.

Əsərin “Nitq mədəniyyəti təcrübəsi” bölməsində bir sıra mühüm məsələlərlə bağlı mülahizələrlə tanış oluruq. A.Axundov alınma sözlərdən danışarkən göstərir ki, dilə, onun lüğət tərkibinə dəim nəzarət, hər bir yeniliyə dərin elmi və məntiqi münasibət tələb olunur. Kitabda istər dilin lüğət tərkibindəki, istərsə də qrammatik quruluşundakı inkişaf meyilləri, dil hadisələri nəzərə alınır, onlara qiymət verilir, norma daxilində olanları müəyyənləşdirilir.

A.Axundov dilimizin fonetikasına aid tədqiqat aparanda da, üslubiyyatdan və estetikadan yazanda da, ümumi və riyazi dilçilik məsələlərindən danışanda da onun nəzəri səviyyəsinin möhtəşəmliyi, təcrübə fəaliyyətinin genişliyi bir daha özünü göstərir.

A.Axundovun 90-cı illərdən bəri müxtəlif qəzet və jurnallarda dərc olunmuş məqalələrini, müşahidələrini (bunların sayı onlardadır) nəzərdən keçirdikdə məlum olur ki, bu yazıların, demək olar ki, əksəriyyəti dil, nitq mədəniyyəti məsələlərinə həsr edilmişdir. Bunlardan: “Dilimiz, qayğılarımız” (“Azərbaycan gəncləri” qəzeti, 25 dekabr 1990-cı il), “Dilimizin keşiyində” (“Ədəbiyyat qəzeti”, 25 oktyabr 1991), “Azərbaycan dili: problemlər, vəzifələr” (“Ədəbiyyat qəzeti”, 26 iyul, 1991), “Dərslərin dili” (“Ədəbiyyat qəzeti”, 20 dekabr, 1991), “Mətbuat dilinin qayğıları” (“Xalq qəzeti”, 22 iyul, 1992), “Dilimizi qorumaq mənəvi borcumuzdur” (“Ədalət” qəzeti, 31 oktyabr, 1996), “Dövlət dilimiz yeni mərhələdə” (“Xalq qəzeti”, 29 noyabr, 1996), “Yazıçı ana dilinin keşikçisidir” (“Ədəbiyyat qəzeti”, 4 aprel, 1997), “Dilin də öz keçid dövrü var” (“Xalq qəzeti”, 11 mart 1998), “Xalqın dili onun ruhudur” (“Respublika”, 30 oktyabr, 1999) və s. qeyd edə bilərik. Adlarından da göründüyü kimi, dilçi alim narahatlığından yaranan bu əsərlər, hər şeydən əvvəl, dil mədəniyyətini yüksəltmək, dilimizin təmizliyini, saflığını qorumaq məqsədi daşıyır. Azərbaycan dilinin dövlət dili elan edilməsinin tarixinə nəzər salan (“Dilimiz, qayğılarımız”) akademik göstərir ki, dilin dövlət dili kimi işlənməsi, dil mədəniyyətinin inkişafı yalnız bu haqda fərmanlar vermək, qərarları qəbul etməklə təmin olunmur. Əsas məsələ bu qərarları verənlərin birinci növbədə özlərinin bu qərara əməl etmələridir. Alim doğru göstərir ki, əvvəllər belə hallar çox olmuşdur. Qərarların həyata keçirilmə-

sinə ən yüksək səviyyələrdən başlamaq lazımdır ki, aşağı təşkilatlara da örnək olsun. Bu məqalələrdə həmçinin dilimizin adı haqqında, latın qrafikalı əlifbaya keçmək məsələləri ilə yanaşı, mətbuat dilinə daha çox yer verilmişdir.

Bu, təbiidir. Müstəqillik illərində respublikamızda hədsiz dərəcədə mətbuat bolluğu yaranmışdır və dilə sərbəst münasibət bəsləyən, onun qanunlarına bir çox hallarda məhəl qoymayan da mətbuatdır. A.Axundov ədəbi dilimizin, xüsusilə onun lüğət tərkibinin zənginləşməsində, bir sıra qrammatik formaların normalaşmasında, keçmiş zaman forması –mış şəkilçisinin çox zaman –ib ilə əvəzlənməsində ikinci şəxsin cəm sonluqlarının “alırsınız” əvəzinə “alırsız”, “gəlırsız”, inkarlıq bildirən -ma -mə şəkilçisində sait səsin ixtisarı – “almayır” əvəzinə “almır” deyilib-yazılmasında, yeni deyim formalarının yaranmasında mətbuatın xüsusi xidmətini qeyd edir. Ədəbi dilin lüğət tərkibini özümləşdirən “öhdəlik”, “yətərsay”, “soyad”, “yenilikçi”, “özümləşmə”, “önəm”, “önəmli”, “özəl”, “özəlləşmə” kimi onlarca sözün ədəbi dildə sabitləşməsini də mətbuatın xidmətlərindən hesab edir. Bununla bərabər, o, mətbuat dilində rast gəlinən nöqsanlara da münasibətini bildirir. Məqalələrin birində oxuyuruq: “Təəssüf ki, bizim mətbuat üslubunda çoxlu nöqsanlar gözə dəyir. Dilin bütün səviyyələrində sözlərin yazılışında, seçilməsində, cümlə quruluşunda, dilimizin təbiətinə uyğun gəlməyən malik, malik olmaq sözləri baş alıb gedir. Özü də necə: “Dovşan iki qulağa malikdir” (“dovşanın iki qulağı var” əvəzinə); “Qarpızlar 1,2-5 kq çəkiyə malikdir” (“Qarpızların çəkisi 1,2-5 kq-dır” əvəzinə). Alim başqa bir qəzet müsahibəsində deyir: “Mətbuatdakı sərbəstliyi dil sahəsində təftişçiliyə, özbaşınalığa çevirmək olmaz”. Bəzən biz dilimizdə çoxdan vətəndaşlıq hüququ qazanmış sözləri yeniləri ilə lüzumsuz yerə dəyişmə meyilləri ilə qarşılaşmış oluruq. Hamıya məlum olan, məzmunca və formaca tamamilə azərbaycanlaşmış, başqa qohum dillərə də daxil olmuş, deyək ki, müəllim sözünü “öyrətmən”lə əvəzləndirməyə doğurdanmı ehtiyac var. Dildə ifrat özümləşdirmənin altını çəkdiklərini bu gün türk qardaşlarımız özləri bildikləri bir zamanda müəllim-öyrətmən əvəzlənmə təşəbbüsünü izah etmək çətindir”. Müəllif kökü də, şəkilçisi də Azərbaycan dilinə məxsus olan və başqa türk dillərinin hamısında kiçik fonetik fərqlə işlənən “yazıcı” sözünü “yazarla” əvəzləndirmək istəyini də düzgün olaraq əsassız sayır.

A.Axundov daha sonra göstərir ki, “Plüralizm dilimizin orfoqrafiya (yazı qaydaları), lüğət tərkibi, hətta orfoepiyası (tələffüz qaydaları) sahəsində əsl təftişçilər yetirdi.

Alimdə narahatlıq doğuran səbəblərdən biri də mətbuat dilində terminlərin düzgün işlənilməsi, bəzi terminlərin tərcüməsinin dəqiq olmaması və sinonimlik hallarına yol verilməsidir. “Dövlət dilimiz yeni mərhələdə” (“Xalq qəzeti”, 29 noyabr, 1996) adlı məqalədə göstərir ki, yeni yaranan bütün iqtisadi, ictimai-mədəni sərəvətlər, öz növbəsində, dilin lüğət tərkibinə yeni-yeni sözlərin gəlməsini tələb edir. Gözümüzün önündə gedən bu proseslər... dilimizin lüğət tərkibinə terminologiya sahəsində yolverilməz sayılan sinonimlərin axını ilə nəticələnir... Yeni yaranan iqtisadi məfhumlardan birinin adı, məsələn rusca “либерализация цен” termini qəzetlərdə çeşidli variantlarda işləndi. İlk öncə “Xalq qəzeti”ndə bu termin “qiymətlərin başına buraxılması”, “Səhər” qəzetində “qiymətlərin sərbəstləşdirilməsi”, qəzetlərin çoxunda isə rus dilinə uyğun olaraq “qiymətlərin liberallaşdırılması” kimi getmişdir. Belə vəziyyətdə iqtisadiyyatla məşğul olanların işi, əlbəttə, çətinləşər. A.Axundovun əsərlərində dil mədəniyyəti baxımından maraqlı olan belə faktlardan, tövsiyə və məsləhətlərdən çox-çox göstərmək olardı.

Ağamusa müəllimin məqalələrindən biri “Xalqın dili onun ruhudur” adlanır. O bütün əsərlərində dilimizə belə bir ehtiramla, belə bir inamla yanaşmışdır. Akademik A.Axundov dilimizin milli simasını, ruhunu, müqəddəsliyini, əzəmətini qoruyan, onun gözəlliyini, estetik, qrammatik normalarını göz bəbəyi kimi gözləyən başucalığı gətirən vətəndaş dilçimiz kimi hər daim öyrəniləcək və unudulmayacaqdır.

ƏDƏBİYYAT

1. Культура языка и языковая политика, Вопросы культуры речи, вып. 4, 1963.
2. A.Axundov. Azərbaycan dilinin fonetikasi. Bakı. “Maarif”, 1973.
3. A.Axundov. Televiziya və radionun xalqın nitq mədəniyyətində rolu. “Dil mədəniyyət”. Bakı, 1985, IV buraxılış.

4. Heydər Əliyev dil haqqında və Heydər Əliyevin dili.
5. A.Axundov. Dövlət dilimiz yeni mərhələdə. “Xalq qəzeti”, 29 noyabr 1996.
6. A.Axundov. Xalqın dili onun ruhudur. “Respublika”, 30 oktyabr 1999.
7. A.Axundov. Azərbaycan dili: problemlər, vəzifələr. “Ədəbiyyat qəzeti”, 20 dekabr 1991.

Чинара Йолчубейли

Проблемы культуры языка в исследованиях Агамусы Ахундова

Резюме

В статье говорится о научно-педагогической деятельности академика Агамусы Ахундова в 1952-2002-х годах. В его разносторонних и многоотраслевых теоретических исследованиях он уделял особое место практическим задачам (проблемам). С первых дней своей научной деятельности Агамуса Ахундов внимательно следил за процессами, происходящими в языке, за каждым явлением в областях языкового строительства и культуры языка, всегда учитывал внутри- и внешне лингвистические факторы, указывал на собственное отношение на них, регулярно и принципиально критиковал негативные тенденции, приводящие к нарушениям языковых норм. Одним из причин большей достоверности высказываний Агамусы Ахундова про культуру языка и в принципе про наш язык заключается в том, что он был выдающимся специалистом в области фонетики.

Ключевые слова: литературная среда, язык и стиль, литературный язык.

Chinara Yolchubeyli

Problems of linguistic culture on Agamusa Akhundov's researches

Summary

The article tells about Agamusa Akhundov, a full member of the Azerbaijan AS, who defended our language in his scientific and pedagogical activities in 1952-2002. In his multidisciplinary and multidirectional, theoretical research, a special place is given to practical issues of linguistics. A. Akhundov, who has been carefully studying the processes of our language from the first periods of his scientific activity, always taking into account every phenomenon in the field of language construction and language culture, internal and external factors of the language and expressing his attitude towards them, criticizes the negative trends that cause violation of language norms, with one of our linguists takes a consistent and principled stand. One of the reasons why A. Akhundov's opinions about the culture of the language and about our language as a whole are more reliable is that he is a prominent specialist in the field of phonetics.

Keywords: literary environment, epic, language and style, artistic language.

Çapa tövsiyə edən:

Mingəçevir Dövlət Universiteti

Rəyçilər:

*professor İsmayıl Məmmədli
dosent Fidan Salayeva*